

Foto: Wikimedia commons

Kökskemikalier i varmt och kallt vatten

Inledning	Du ska i denna laboration få testa några vanliga kökskemikalier i kallt och varmt vatten.
Material	Vinäger, bikarbonat, hjorthornsalt, saft, salt, socker, tre st glas, skedar, indikator.
Utförande	Del I: 1. Lös upp bikarbonat, bakpulver och hjorthornsalt i vatten tre olika glas. Är de eller någon av dem lösliga i kallt vatten? Tänk på att bakpulver innehåller olösligt stärkelse. 2. Testa ovanstående lösningar med indikator om lösningen är sura, basiska eller neutrala? 3. Häll lite vinäger i bikarbonatlösningen. Vad händer? Del II: 4. Koka därefter upp några deciliter vatten. 5. Gör om försöker! Lös nu upp bikarbonat, bakpulver och hjorthornsalt i <i>varmt vatten</i> i tre olika glas. Vad händer? Lukta på gasen som bildas. Varför sker en reaktion med varmt vatten och inte med kallt vatten?

Till läraren

Underlag för riskbedömning

Bikarbonat är svagt basiskt. *En fullständig riskbedömning ges av undervisande lärare.*

Teori

Innan du börjar med laborationen förklara för eleverna vad en indikator är. Tillverka i förväg rödkålsindikator.

Del I:

2-3)

- Bikarbonat är lösligt och basiskt
- Hjorthornsalt är lösligt och svagt basiskt.
Hjorthornsalt är egentligen ett bubbelsalt men ammoniumkarbonat är tillräckligt noggrant för eleverna.
- Bakpulver innehåller bikarbonat, surt fosfat NaH_2PO_4 eller oftare pyrofosfat ($\text{Na}_2\text{H}_2\text{P}_2\text{O}_7$) och stärkelse. Stärkelsen är inte löslig i vatten. Det ger en vitaktig lösning som är neutral.

4)

- Koldioxid bubblar bort när vinäger hälls på bikarbonat.
- $\text{NaHCO}_3 + \text{HAc} \rightarrow \text{CO}_2(\text{g}) + \text{H}_2\text{O} + \text{NaAc}$

6)

- Det bubblar ut alla tre glasen.
- När energi har tillsats (varmt vatten) så har aktiveringsenergin minskats och sönderdelningen går fortare. Vi får en gasutveckling och följande reaktioner sker:
  - a) $\text{NaHCO}_3 \rightarrow \text{CO}_2 + \text{NaOH}$
  - b) $2\text{NaHCO}_3 + \text{NaH}_2\text{PO}_4 \rightarrow 2\text{CO}_2 + 2\text{H}_2\text{O} + \text{Na}_3\text{PO}_4$
  - c) Det bubblar koldioxid och ammoniak. Ammoniak luktar illa
 $(\text{NH}_4)_2\text{CO}_3 \rightarrow \text{CO}_2 + 2\text{NH}_3$